

Ыам ыйын 10 күнүттэн улуустаагы "Сага олох" хаһыакка 2001 сый ИККИС АҢАРЫГАР тарилталарга, оттон биридилээн дьонго үс ыйга, ол эбэтэр от ыйыгар, атырдык ыйыгар уонна балаһан ыйыгар, сурутуу ытыллар. Сурутуу сыаната тарилталарга сый аҥарыгар - 150 солк., биридилээн дьонго 3 ыйга - 90 солк.

Сурутуу "Сага олох" РИХ кассатыгар уонна Чурапчы салинньэтигар, нэһиликтэргэ дуогабардаах дьонунан ытыллар.

УЛУУС БАРЫ ОЛОХТООХТОРО, сага үйэбэ, сага технологиянан тахсар таптааллаах "Сага олох" хаһыаккытыгар сурутарга тизтэйдилэр! Сурутуу хампаанньата бэс ыйын 25 күнүгэр түмүктэнэр.

"Сага олох" РИХ.

Бэс ыйын 11-21 күннэрэ: халаанна эмсэбэлээбиттэргэ көмөнү оноруу декадата

БЫҤААРЫЛААХ КҮННЭРГЭ – ҮРДҮК ДЫССИПИЛИНЭНИ УОННА ТЭРЭЭНИНИ!

Саха Республикатын Прэзиденэ М. Е. Николаев бэс ыйын 9 күнүгэр республика радиотынан тыл этиититтэн

УБААСТАБЫЛЛААХ САҤА СИРИН ОЛОХТООХТОРО!
Быйыл сайынгы кэм --халаан уутуттан ыһаарыллыбыт айылҥа алдьархайын содулларын туоратыгы саамай эппиэттээх уонна быһаарылаах кэм.

Бэс ыйын 7 күнүгэр мин Москвада Российскай Федерация Правительствотын Председателе Михаил Михайлович Касьяновы кытары көрүстүм. Кэпсэтин Россия Прэзиденэ В. В. Путин биһиги республикабытыгар халаан уутуттан эмсэбэлээһин содулларын туоратыгы биэрбит соруудабын толорууга дьаһаллар тустарынан буолла. Москвада Россия 20-тэн тахса субъектарын салайааччыларын кытары көрүстүм. Кинилэр биһиги республикабытыгар өйөбүл уонна көмөнү онорорго бэлэмнэрин биэр санаанан биллэрдилэр.

Мин айылҥа таһаарбыт алдьархайын туоратыгы алох кылгас болдьох бэриллибитин туһунан этэн турабын. 100 эрэ хонук иһигэр олохтор дьаһаллары санаттан тутуохха, олох-дьаһах объектарын, доруобуйа харыстабылын, үөрэх, культура дьаһалларын, промышленнай предприяттиелары уонна да атыттары чөлүгэр түһэрэргэ наада.

Республика нэһилиэнньэтэ халаан уутуттан эмсэбэлээбиттэр издээннэрин чугастык ылына. Итини кинилэргэ харчынан, аһынан, таҥаһынан, дьэ тээбириннэринэн баҕа өттүнэн көмөлөһөллөрө туохулар. Сунтаар улуһун олохтоохторо биридди күннээх хамнастарын уонна ыам ыйыттан сабалаан 5 ый устата пенсияны эмсэбэлээбиттэргэ ытарга ыгырыы таһаардылар. Мэҥэ-Хаҥалас, Өлүкүмэ, Уус-Алдан, о. д. а. улуустар Улуустаагы Мунуһахтара улуус сметатын өрөсүөттүөр чааһыттан 1-2 бырыһыанын халаан уутун содулларын туоратыгы ытарга быһаардылар.

Бары улуустарга эмсэбэлээбиттэргэ анаан харчы уонна гуманитарнай көмө хомуллар, нэһилиэнньэлээх пууннары чөлүгэр түһэрип тутуугу уонна

өрөмүөнүгэр үлэлииргэ аналлаах биригээдэлэр тариллаллар. Саха сириг тас өттүттэн көмө киирэр. Россия субъектара, киин министерстволар уонна ведомстволар, биридилээн дьоннор биллэр-көстөр көмөнү онороллор. Республикада оноруллубут көмө 70 бырыһыана республика тас өттүттэн киирдэ.

Тэрээһин үлэбэ чөлүгэр түһэрип дьаһалларын бары өрүттэрин хабаан кизиг хабааннаах үлэ ытылына. Прэзиденэ Ыйаабынан уонна Правительствоо дьаһалларынан чөлүгэр түһэрип үлэлэригэр кыттааччыларга уонна кыттыны ылыахтаахтарга чопчу дьаһаллар тиздиллинилэр.

Тугу оноруохха?

Бастатан туран, олохтор дьаһаллары тутуохха. Биһиги сорулут-ууттан эмсэбэлээбиттэргэ 270 тыһ. квадратнай метр изнээх олохтор дьаһаллары тутан олоххо киллэрип. Ити балаһан ыйа бүтүөр дьэри болдьоххо. Итини таһынан Ленскэйтэн Кэбээйи улуһугар дьэри, Томпо улуһугар нэһилиэнньэлээх пууннарга сүүһүнэн, тыһынчанан ахсааннаах дьаһаллары өрөмүөннүүххэ наада. Ити олус улахан үлэ, ол эрэри тутуохха наада. Манна быһаарыллыбат боппурдус диэн суох буолуохтаах, сменанан, суукканы толору, өрөбүлэ суох үлэлиэххэ.

Дьоннору кытары үлэлээһин улахан суолталаах. Хас биридди киһи, дьэ кэргэн кыһалҕатыгар болбонтолоохтук, ингэн-тонгон сыһыаннаһаахха. Ураты болбонто, сылаас, ис сүрэхтэн сыһыан ветераннарга, дьахталларга, оҕолорго, барытыттан маппыт биһиги өйөбүлбүтүгэр наадыйааччыларга барыларыгар уурулуохтаах.

Тирээн турар кэмгэ өссө тугу оноробут уонна оноруохха нааданый?

Бастакытынан. Бэс ыйын 11-21 күннэригэр айылҥа алдьархайыттан урускалламмыты чөлүгэр түһэриигэ охсуулаахтык үлэлээһингэ уонна эмсэбэлээбиттэргэ чопчу көмөнү онорууга аналлаах "Эмсэбэлээбиттэргэ көмөлөһүүгэ-бары биригэ!" диэн девизтээх декаданы

ытарга быһаарылына.

Иккиннинэн. Халаан уутуттан 40-тан тахса тыһынча киһи эмсэбэлээтэ. Оттон республикабыт нэһилиэнньэтэ мөлүһүөнгэ чугаһыр киһи. Хас бириддибит алдьархайга түбэспиттэргэ чопчу көмөлөһөр суолу-иһи, кыахтары булуохтаах.

Үсүнүнэн. Промышленной предприяттиелар бу сылга 5-тэн итэҕэһэ суох күнү эбии үлэлиэхтээхтэр уонна киллэрбит дохуоттарын халаан уутун содулларын туоратыгы көһөрүөхтээхтэр.

Төрдүнүнэн. Реальной экономика тарилталарга халаан уутуттан эмсэбэлээбиттэргэ көмө фондатыгар барыстарын 5 бырыһыанын көһөрөр кыагы көрүнүөхтээхтэр.

УБААСТАБЫЛЛААХ САҤА СИРИН ОЛОХТООХТОРО!

Мин өссө төгүл бэлиэтиибин-биһиги хотугу дойдубут айылҕатын катаклизмынан таһаарыллыбыт алдьархайы норуот хаһаайыстыбатын бары салааларыгар, бары таһымга, сир ахсын дыссипилиннэ уонна тэрээһин баар буоллабына кыйаахпыт.

Правительство, министерстволар, ведомстволар, бары таһымнаах тарилталар салайааччыларга административнай дьаһаллары таба туһаныахтаахтар, чопчу уонна туһалаах быһаарылары ылынахтаахтар, кинилэр кэмигэр толору толорулалларын, экономиканы салайыы бары салааларыгар толорууну уонна үлэ дыссипилиннэтин тутуһууну ситиһиэхтээхтэр. Саамай кылаабынайа-биһиги баар кыахпыт уонна ресурсаларбытын, күүспүтүн-кыахпыттын түмэрбит, обществога сөбүлэһин уонна биригэ буолуу наадатын туһунан дьонго утумнаахтык, үчүгэйдик быһаарарбыт наада.

Биһиги бары биригэ туруулаһан эмсэбэлээбиттэргэ наадалаах көмөнү оноруохпут, республикабыт экономиката салгыы сайдарын ситиһиэхпит диэн мин эрэнибим.

Быйыл халаан уута республикада эмнэ олу улахан хорумнуу аҕала. Онон сибээстэн Саха сиригэр ыксаллаах быһымайгы биллэриллибитэ. Улууспутугар хайдах-туох туруктаахтыгы ханнык үлэлэр, дьаһаллар ытыллыбыттарын туһунан ыксаллаах быһымайгыга комитет председатели солбуйааччы С.С. АНДРЕЕВ маһык кэпсээтэ:

— 4 күннээх уу харыгыгар Мындабаайы алларар өттүгэр уу таһыма 10 м 20 см тийибитэ, ити критическэй кирбик буолар. Манна 15 чааһнай дьэ тимирбитэ, онно 12 дьэ кэргэн-54 киһи, ол иһигэр 26 оҕо эвакуацияламмыта, 170 гектар бааһынаны уу ылла. Сүүһүнү, сылгыны эрдэттэн дьаһаммыт буоламмыт, олүүсүтү тахсыбата 800 сылгы-

ны, 455 ынах сүүһүнү үрдүк, куттала суох сиргэ көһөрбүтүт. Эвакуацияны хааччыйарга уматык-обунуох саппааһа Мырылаба ДТ-2 т, А-76-1 т, И-93-1 т, Мындабаайыга ДТ-2 т, А-76-600 л муус устар ыйга тиздиллибитэ. Халаан кэмигэр аналлаах медицинскэй, аварийнай-чөлүгэр түһэрэр биригээдэлэр аһаммытара. Мырыланы уонна Мындабаайыны кытары эргиччи радио-сбээс үчүгэйдик олохтооммута. Халаан устатыгар туттуллар асуу саппааһа туһааннаах сиригэр эрдэттэн тиздиллибитэ.

Уу алдьархайа Мындабаайы бөйүөлөгэр 70527

солк., "Мындабаайы" ТХПК-га 441000 солк., Чурапчытаагы потребобществога 499000 солк. хорумнуу аҕала.

Таатта үрээбэр Хадаар быһыта алдьааннарына хас да нэһилиэнньэлээх пуун уута суох хаалар. Хадаар, Хатылы, Болтоно быһыттарын "Мелиоратор" ГУП өрөмүөннээбитэ, итинник Кыдалга "Аартык" ХЭО үлэлээтэ.

Халаан уутуттан эмсэбэлээбиттэргэ аһаммыт санааланын декадата ытыллар, ити бүтүн республика үрдүнэн биллэрилиннэ. Биһиги улууспутуттан Ленскэйгэ бастакы тутуу биригээдэтэ тийэн үлэли сылдьар,

иккис биригээдэ бэс ыйын 19 күнүгэр барара күүтүллэр. Ону Дьокуускайга Ычат үлэбэ биржата (директор Жураковскай А. В.) тэрийэн ытар.

Чурапчы салинньэтигэр таһаһы-сабы, иһити-хомуоһу, о. д. а. тутар пууну улуустаагы дьэ-кэргэн политикатын уонна социальнай көмүскэл управлениетын дьэ кэргэнгэ отделын начальнига Ноговицына Мария Тимофеевна салайар. Онно дьон-сэргэ кэлэ турар, чурапчылар айылҥа издээннэ, суткураан эрэһин, кыһалҕатын эттэринэн-хааннарынан билбит дьоннор, Көмөлөстүлэр: "Чуораанчык", "Тулукчаан",

"Мичил", "Кэскил", "Улыбка" уһуулаһынар, "Кыталык" оскуола-сад, киин библиотека, ДЭС түөлбэтэ (сал. Николаев Аскалон Николаевич), "Аартык" түөлбэ (сал. Павлова Мария Алексеевна), салинньэ салалтата.

СР Үлэбэ уонна нэһилиэнньэ социальнай көмүскэлгэр министрствота көмө фондатыгар бири күннээх хамнаһы көһөрөргө ыгырыы таһаарытын улууспут тарилталарга өйөбүлүт, 440000 солк. көмө онорулуна.

Издээнгэ түбэспит дьонго, кинилэри соботох хаалларбат инниттэн, тахсыбыт хоромнууу өһөрүнарга, туоратарга чурапчылар ити курдук көмө онороллор.

Өйөбүлү оноруу салбанар.

Инокентий ГРИГОРЬЕВ.

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

Кэрэ эйгэтигэр

«ҮТҮӨ ДЬОННУУН АЛТЫҢЫННАРБЫТЫГАР ДЫЛБАБАР МАХТАНАБЫН»

Бэс ыйын 18-25 күннэригэр СР культуратын туйгуна, самодейательнай композитор, ырыаһыт Егор КАМПЕЕВ "Таптыыр дойдум - Чурапчым!" диэн АЙАР КОНЦЕРТАРА биһиги улууспутугар ытыллаллар.

Концерттарга "Хотугу сулус" телевизионнай конкурс, Дальний Восток уонна Сибиир регионнарын "Сааскы саһарбалар" телевизионнай, "Саһарба" муода фести-валларын, "Туймаада ыһаба", "Саха таһаһа" фести-валлар лауреаттара, "Хангаласчаан" үгкүү ансамбля (сал. Н. Кузьмина), Покровскайдааһы "Кэрэ" муода те-атра (сал. норуот маастара Н. Павлова), мелодистар Станислав Артемьев, Владимир Белоглазов, ырыаһыт Майя Клиринова кыттыны ылаллар.

Егор Кампеев төрөөбүт улуугар ыалдыттырынан сибээстээн мантан аллараа кини айар үлэтин туһунан матырыйаалы бэчээттибит.

Өтөрдөөбүтэ Чукоткаттан Мурманскайга диэри дойдуну хотугу кытылын кыйа ытынан айаһаабыт экспедиция кыт-тылаахтара Ураллааһы госу-ниверситет журналистикафа факультетын студентнарын кытта көрсүһүүлэрэ буолбут-таа. Онно саас ортолоох, ай-ан сырыы бөбөнү сылдыбыт дьон Саха сиригэр туһунан кэп-сииллэригэр сахалар ырыала-рын сөбүлээбиттэрин ахтан аһарбыттарын долгуйа, кизн тутта истибитим. Бүтүн Союз-таагы радионан саха ырыала-рын того биэрбиттэрэ буолла диэн мунаахсыһыттарга өйбөр хатанан хаалбыт. Иэйинилээх, саймаархай саха ырыата кини эрэ сүрүбүн көрбүтүнэн кири-рэн дууһаны долгутар абы-лангаах буоллаа.

Самодейательнай компози-тор, СР культуратын, РФ үөрэтиригэр туйгунара Е. С. Кампеевы кытта кэпсэтэ оло-рон ол түгэни тэһэ астаран са-наан ыллым.

Егор Степанович 1939 сыл-лаахха Чурапчы оройуонун Болтонго нэһилиэгэр колхозта-ах кэргэннэ төрөөбүтэ.

Үгүс республикатаагы, улу-устардаагы көрүүлэр, фести-валлар лауреаттара, дипломан-нара. "Урааҥхайдым уруй", "Алгыс курдук арылыһан", "Саха кэрэ кыргыттара", "Дээр-гэлгэн", "Эркээни эдэр сааһа", "Чороонго кутуллар кымыс-тын", о.д.а. барыта 30-тан тахса ырыа автор. Билигин Хангалас улуугуһар Покровскай куорат 1 №-дээх оскуолатыгар саха ты-лын уонна литературатын учу-уталынан үлэтиир.

Егор Степанович, саха саҥалаахха туспа суоллаах-нистээх мелодист быһытынан эрэ буолбакка, дьон-сэргэ сөбүлээн истэр ырыаһытын биллэрин. Бу орто дойдута ба-ры-барыта ситимнээх, силлэ-э-х-мутуктаах буоллаа. Бука, айар-ыллыр дьоруун Эйиэхэ төрөппүттэргиттэн бэрилин-нээ?

Адам Степан Петрович Кампеев мин иккилээхтэр Эдыгэтигэр көһөрүлүүтэ сы-рытаһына сэлликтэн өлбүтэ. Ийэм Мария Петровна Кампе-ева (Моржотова), аата аат-таммат удабан кыһа, чутас-таммат биллэр норуот эргин биллэр ырыаһыта этэ. Күндү киһим ырыаларын, остуоруйаларын эмиийин үтүнүүн иһэринэн ырыада тардыстан улааттарым буолуо ойгорубан.

Уон түөртэ оболоммутуттан билигин үһүс хаалдыбыт — 79 саастаах эдыийим Анна Сте-пановна Чурапчыга рлорор, убайым Дмитрий Степанович Болтонго баар, 68-гар сылды-ар. Бэйэтин кэмгэр иннигэр ар. Бэйэтин кэмгэр иннигэр ар. Бэйэтин кэмгэр иннигэр ар. Бэйэтин кэмгэр иннигэр ар.

эччи, от охсоочу этэ. Уус-уран самодейательность актыбынай кыттылааһа, чабырбаабы аарыыга республикатаагы, улуустаагы көрүүлэр лауреат-тара.

Оттон ырыаһыт буоларга албаабыт киһибинэн Христо-фор Максимов буолар.

— Саха биллиилээх мело-диста, ырыаһыта Христофор Трифонович Максимов этэр буоллаабыт?

— Кинини. Ити 1954 сылла-ахха этэ. Кылааһым салайаач-чыта Матрена Фоминична Попова биһир күн миһигин ды-зигэр ыһыран киниэхэ хо-ноһолоон олоһор биллиилээх мелодиста кытта билиһиннэр-битэ. Христофор Трифонович-тан бу оҕо ылыһыры иһит эрэ диэн көрдөспүтэ. Ыалдыта учууталым тылын быһа гымма-таа, "Ырыаһыт оҕо буолар си-рэйдээх харахтаах оҕо эби-кин" диэн тэнгэнэтин курдук кэпсэппитэ, туох дьонноох-пун, хайдах үөрэнэрибн ый-ыталаспыт уонна "Көтөллөр ол көмүс дордооннор" диэн ырыаны бастаан бэйэтэ ыллаа-быта уонна миһигин хатылатан истибитэ. Төһө да кыһыһы-нарбын, иннибэр Саха сириг биллэр ырыаһыта олоһоҕо дии, учууталбын Матрена Фо-миничнаны түһэн эрэ биэрбэт санаалаах сии ыллаатым. Христофор Трифонович күө-дэаа буолан хайбаабыттан учууталым барахсан ордук үөрбүтэ. Оҕолорго уон биэ-тээх уол ону баардылааба-таарым, буолуохтаах буолары-ны иһэн кэбиспитим быһылааһа — оскуолатаагы көрүүлэргэ кыайылаабынан тахсан "Победа" хары чаһыты-нан, сизэрэ кестүүмүнэн наҕараадалаабыт (ас-тангас кырыымчыгар ол олус күндү этэ), этэргэ дылы, сценаттан түспүт, бэйэбин ырыаһыһын дэнэр киһи этим буоллаа. Ол эрэри биллиилээх мелодист бэйэтинэн хайбаата диэн ис-пэр кизн тутта санаммыт буолуохтаахпын.

— Оҕо эрдэхтэн эйиэхэ аһардаһ үчүгэин эрэ баҕарар, дьоруун арыһан, сайыннаран олоххо бэйэ миэстэтин булуһу-га көмө буолар киниһин ал-тыһымы туһугар дьол, дьылга бэ-дээ буоллаа. Оннук кининэн бэйэбэр сыһыаран эн кимн аат-тыаххын сөбүт?

Ырыа олоһум аргыһа буол-дарыгар улахан үгүлээх дьом-мунан үөрөмүт оскуолаларым учууталлара Семен Михайло-вич Максимов, Мария Михай-ловна Иванова, Вера Афанась-евна Листикова, Эдуард Алек-сеевич Кузьмин, Михаил Ми-хайлович Носов буолаллар.

1958 с. Мугудайга ахсыс кы-лааска үөрэнэ сылдьан Григо-рий Дохунаев "Кыым" хаһыак-

ка бэчээттэммит "Кизгээтти санаа" диэн хоһоонугар ырыа матыһыбын айбыппын билэр-дн ырыа учууталыгар М. Но-совка (миһигин баянга оонньуурга, нотаны ааҕарга үөрөппүтэ) илдьэн көрдөрбүтүм. Михаил Михай-лович сэргээбитэ, сүбэ-ама бу-олбута, нотага түһэрэн биэр-битэ, ессө оройуон хаһыатыгар хайбабыл тыллаах ыстатыйа оҕотун таһаартарбыт этэ. Ити иннинэ кини ол кэмгэ су-рарыбыт "Господин 420", "Бродяга" индийскэй киһилэр ырыаларын Л. Попов тылаас-таабытын булан үөрэттэрэн ыччат республикатаагы фести-валыгар кытыннарбыта. Онно Саха театрыгар уобараспар сөл түбөһүннэрэн, булдьурхай хара париктаах, күн уота кубарыччы сизбит ырыаахы дуомнаах, ыһыктаах мөһөөччүктүн ура-баска илээн сүкпүтүнэн атах сыһыныах тахсан ылаан фести-валь лауреатынан буолбутум, таба ойуулаах төгүрүк значо-гунан биһирэммитим. Ол рес-публика сценатыгар бастакы сүрэхтэнним этэ.

Кэлин, студентныр сыл-ларбар, Василий Зыряновы, Аркадий Алексеевы, Дмитрий Михайловы кытта алтыһым айар үлэбэр улахан суолталам-мыта. "Сэргэлээх уоттара" ырыа, үгкүү ансамблыһын кизгэ-нэлэмэн Сахабыт сириг устун үгүстүк гастроллаабыл-пыт, Тыванан, Москванан концерттаабыппыт. Ылым-руойар эдэр саас кэрэ да кэмэ этэ!

Радио хоругар эн-мин дэһэн үлэһэбит РСФСР үгүлээх, Саха АССР народнай артисткалара Февронья Баише-ва, Полина Розинская, очо-лорго хор ырыаһыттар, кэлин Россия үгүлээх артиһа буол-бут Семен Окочешников, СР үгүлээх артиһа Александр Алексеев, композитор Алексей Сазонов ырыаһыт, самодея-тельнай композитор буола үүнүүбэр үгүлээх дьонум.

Ханна да сырыттарбын бу кэрэ дьоммун өрүүтүн ахта-бын-саныбын, үгүс дьоннуун алтыһынарбытыгар дьыл-бабар махтанабын.

Кинилэри сэргэ айар үлэ-нэн утумнаахтык дьарыктанар-бар тирэх буолбут дьонунан СР

культуратын үгүлээх үлэһиттэрэ, самодея-тельнай композитор-дар Т.Т. Стручков, Г. О.Куприянов буолал-лар. Балыксыт балык-сыты ыраахтан билэр д и л л э р и н и и , Хангаласка кэлээт "Эр-кээни эдэр сааһа" үгкүү ансамблын са-лайааччытын, культура үгүлээх үлэһитин Ва-силаса Романованы, мелодист Михаил Ат-ласовы, Михаил Федо-ровы-Ырыа Миисэни, культура үгүлээх үлэһитин Акулина Си-дорованы, баянист Владимир Белоглазо-вы, поэт Христофор Гороховы, "Төлөн" ырыа ансамблын кыт-тылаахтарын Анато-лий Егоровы, Виктор Григорьевы, Анатолий Бережнову, Петр Са-виновы кытта бил-сийиним ырыаһыт, ме-лодист быһытынан сайдыбар улахан су-олтаабын бэлиэти-бин.

— Бастакы ырыаһын оскуо-лаа үөрэнэ сылдьан айбыт эбикиһи. Билигин уөһэй хаһ ырыаһааххыны?

— Бука, отуттан тахсыбыта буолуо, ахсааным аахпыт суох. Үксэ республикатаагы радио фондатыгар уһуллубуттара уонна Норуот айымньытын иһинэн тахса сылдыбыт "Ре-пертуарнай листокка", "Аргыс" сурунаалга, "Алааһым арылы кустуга" хомуруунуһукка бэчэ-эттэммиттэрэ.

— Бастаан мелодияны айаһын дуу биһтэр хоһоону аах-таххына эрэ матыба кириэр дуу?

— Үчүгэй хоһоон бэйэтэ му-зыкалаах буолуохтаах дии са-ныбын. Сөбүлээбит хоһоом-мун хат-хат аахтаһына ырыа матыба ким эрэ сибигиниээн биэрэрини кириэн кэлээччи. Арай Христофор Горохов "Эр-кээни эдэр сааһа" уонна Иван Федосеев-Доосо "Саха кэрэ кыргыттара" диэн хоһооннору-гар ырыаларбын бастаан мело-дистарым айбытым. Холобур, ансамбль үбүлүйүгэр Христо-фов Петровичка тематын этэн, бачча сүһүөхтээх, манньк хос ырыаһаах буолуохтаах диэн са-каастаһпытим.

Бу олоһон санаахпына, ырыаларым үксүлэрэ Леонид Попов, Моисей Ефимов, Сте-пан Дадаскинов, Христофор Горохов, Иван Федосеев, Алексей Бродников, Виктор Башарин, Семен Капитонов хоһоонноругар суруллубут эбиттэр.

Темаларынан наардыр эбит буоллаха, лирика уонна хотугу тематика баһыйар ба-дахтаахтар. Кэлин историчес-кай темаҕа, фольклорга үлэ-лэһибин. Василий Барабанс-кай "Бу сиргэ олоһо кэлби-лит", "Үгкүүлээ-дьиримнээ, дьукээбил", Р. Баҕатаһыскай "Сахам улуу олонхото" уонна Г. Борисов "Хангаластар буола-быт" диэн хоһоонноругар ай-амнылардаахпын.

Хоһоону таларбар, бастаан, тылын-оһун көрөбүн, поэт этэр санаата миэхэ чутас буолуохтаах. Иккиһинэн ис хоһооно киһи кэпсиринин тийимтиэ, өйдөнүмтүө, үсүһүнэн, сайдар сюжеттаах, түмүктээх буолуохтаах.

— Киниэхэ ырыаларын

сөбүлээн истэрин?

— Саха народнай ырыаты-гар чутас, дьизэтиги, дэгэрэн ырыа тыһынаах айамнылар-даах Владимир Васильевы, Афанасий Моргузовы, Иван Сысолыны, Валерий Носовы, Аркадий Алексеевы ойуччу ту-табын. Ырыалара дириг иэйинилээхтэрин, киһи уй-улаатыгар тийэр айыгылаах-тарын, баай ис хоһоонноох аранжировкалаахтарын бэлиэ-тибин.

— Мелодистар улуустаагы түмсүүлэрин салайааччытын быһытынан эдэрэр туустары-нан туту этинэ этэй?

— Түмсүүбүтүгэр үгүспүт эдэр дьон. Ол, биллэн турар үөрлэр. Кинилэр бастын ыры-аларын хаһыат, телевидение көмөтүнэн дьон-сэргэ исти-тигэр таһаарарга кыһаллабыт, санга саҕалаан эрээччилэргэ сүбэ-ама буолабыт.

Биһир бэйэм Покровскайтан Андрей Куприяновы, Бул-гуннаахтаахтан Зосим Андре-вы, Улахан Аантан Зоя Тимо-фееваны, Тинт Эбэттэн Алек-сандр Уваровскайы бэлиэтиэ-хин баҕарабын, илһилэрин араарбакка үлэһэтэхтэринэ киһи элбэҕи кэтээр дьон.

Ырыа айааччы музыкаль-най грамотаны ыйдагардара булгучулаах диэн санаалаах-пын, кимизингэр да маарын-наабат туспа айыгылаах, ме-лодиялаах, туһунан суоллаах-нистээх буоларга дьулуһуохта-ах.

— Саха ырыатын сайдар суо-лун туохха көрөбүт?

— Биллэн турар, ычаты кытта үлэбэ — кинилэр буол-лахтара кэскили түстэһиэх дьоммут. Онуоха норуот уһут-тан түспэккэ ыланар ырыа-лардаах бастакы көлүбэ уонна билингги мелодистар бастын айымньыларын истиэххэ, үөрэх программатыгар киллэ-рэн оҕо тэрилтэлэригэр, оску-олаларга үөрэттиэххэ сөл этэ. Оҕону кыратыгтан норуот ырыатын кытта билиһиннэрин сахалыы куттаах, сайдылаах, культуралаах дьону иһтэн таһаарыыга биһир олохтоох үктэлинэн буолуоҕа саарбах-таммат.

Билигин мелодистар, туспа айар союзтаммат дьон быһытынан, бэйэбэ ирдэби-ли күүһүрдэн, композиторла-ры, музыковедтары, суруйаач-чылары, Духовность академия-тын кытта ыкса сибээстээхтик үлэһиттэр эрэйиллэр. Ай-ымньы быһытынан сиппэтэх, музыкальнай өттүнэн толору та-хса ырыалар тахсыларын бохсор инниттэн анал эксперт-нэй комиссияны тэрийэри олох ирдир. Кистэл буолба-тах, кэнники кэмгэ "күлүмүрдэс" көстүүмнээх күлүмнээ ырыалар" олус үксэ-этилэр. Урдук профессиональ-най таһынаах айымньы эрэ саха ырыатын сайдытын мэк-тиэтинэн буолар кыахтаах.

— Егор Степанович, кэпсэ-ниг иһин махтал, санга ырыа-дарынан сааһа дьонун өссө да үөрэ туларгар!

ХААРТЫСКАҕА: Е.С. Кампеев.

Роман ПОПОВ кэпсэттэ.

(Хангалас улуугун "Хангалас" хаһыатын бу дьыл муус устар ый 24 күнүгэ 46 №-риттэн).

